

Załącznik

Do Uchwały Nr VIII/42/07
Rady Miasta Siemiatycze
z dnia 15 czerwca 2007 r.

**SYSTEM PROFILAKTYKI I OPIEKI
NAD DZIECKIEM I RODZINĄ
MIASTA SIEMIATYCZE
NA LATA 2007-2013**

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	3
1. KWESTIA RODZINY I DZIECKA W POLITYCE SPOŁECZNEJ	5
2. DIAGNOZA SYTUACJI DZIECKA W SIEMIATYCZACH.....	9
3. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I ZADANIA	30
4. UWAGI KOŃCOWE.....	38

WSTĘP

W polityce społecznej kwestie dziecka traktowane są z wielką uwagą. Dzieje się tak, gdyż dzieci wymagają szczególnej troski i ochrony, a działalność na ich rzecz powinna koncentrować się przede wszystkim na ochronie praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka i różnych zagrożeń życiowych. Tymczasem, mimo wysiłków społeczeństwa, sytuacja dzieci i rodzin w naszym kraju daleka jest od stanu zadawalającego. Szansą na poprawę tego stanu rzeczy jest budowa lokalnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

W systemie opieki nad dzieckiem – definiowanym jako obszary usług społecznych, których zadaniem jest tworzenie możliwości i poprawa warunków optymalnego rozwoju dziecka, wspieranie funkcjonowania rodziny oraz wyrównywanie dysfunkcji w zachowaniach osób bądź w sytuacjach społecznych – tradycyjnie rozróżnia się opiekę nad dziećmi o specjalnych potrzebach, tj. dziećmi z różnego rodzaju dysfunkcjami i zaburzeniami rozwojowymi oraz opiekę nad dziećmi i młodzieżą z problemami psychospołecznymi, włącznie z osobami uzależnionymi i pozostającymi w konflikcie z prawem.

Do najważniejszych elementów charakteryzujących kierunki zmian większości systemów opieki nad dzieckiem i rodziną należą:

- ekologiczne podejście do rodzicielstwa,
- zachowanie równowagi między ochroną dziecka a utrzymaniem rodziny,
- respektowanie punktu widzenia rodziców,
- model negocjacyjny jako zasada pracy z rodzinami dzieci o specjalnych potrzebach,
- zwracanie uwagi na kwestię praw dziecka i ich respektowanie,
- troska o zachowanie właściwych proporcji.

Rodzicielstwo uznawano dotąd za izolowany i jednokierunkowy proces, ograniczający się do wychowywania dzieci przez rodziców. Jeśli nastawienie rodziców wobec dziecka nie było pozytywne lub jeśli brakowało im wiedzy bądź umiejętności pedagogicznych i sprawy przybierały zły obrót, społeczeństwo uznawało rodziców za winnych, a dzieci trafiały do placówki opieki instytucjonalnej albo do rodziny zastępczej.

Chociaż mówiło się o opiece nad dziećmi, w rzeczywistości była ona rozumiana raczej jako ochrona dzieci lub pomoc dzieciom znajdującym się w niebezpieczeństwie.

Nowe osiągnięcia psychologii dowiodły, że rodzicielstwo to przede wszystkim proces dwukierunkowy i cyrkularny. Wpływ rodziców na dzieci, w zależności od cech dziecka, może być różny. Podobnie efekty niektórych działań rodzicielskich są funkcją temperamentu dziecka.

Podejście ekologiczne podkreśla, że w opiece nad dziećmi powinno się uwzględniać dziecko i rodziców jako indywidualne jednostki, a także cały system rodzinny oraz środowisko. Oznacza to, że w większości krajów europejskich z coraz większą rezerwą podchodzi się do umieszczania dziecka w instytucji opieki lub w rodzinie zastępczej oraz że powstaje coraz więcej programów skoncentrowanych na rodzinie i podejmuje się coraz więcej działań wspierających rodzinę.

Preferuje się różnego rodzaju „edukacyjne wsparcie rodziny”, organizowane przez ośrodki opieki dziennej czy rodziny zastępcze oferujące opiekę dzienną. Rodzice są wspierani przez te ośrodki lub rodziny w radzeniu sobie z codziennymi problemami domowymi i wychowawczymi. Warto zwrócić również uwagę na bardziej zróżnicowane formy usług nastawionych na udzielanie pomocy większej liczbie dzieci i młodych ludzi, nasilającą się tendencją do umieszczania dzieci pod opieką krewnych oraz rosnące wysiłki w pozyskiwaniu profesjonalnych opiekunów, przygotowanych do pracy z młodymi ludźmi manifestującymi złożone problemy.

1. KWESTIA RODZINY I DZIECKA W POLITYCE SPOŁECZNEJ

Rodzina i dziecko stanowią zasadnicze kwestie w polityce społecznej. Działalność na rzecz rodzin dotyczy wyrównywania pomiędzy nimi nieuzasadnionych i niezawinionych różnic socjalnych, tworzenia im równych szans oraz asekurowania w obliczu ryzyka życiowego. Natomiast działania podejmowane na rzecz dzieci mają przede wszystkim na celu ochronę ich praw, wyrównywanie szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, służby zdrowia i wypoczynku oraz zapewnienie im ochrony w obliczu zagrożeń.

Istnieje wiele definicji rodziny. Najogólniej określa się ją jako podstawową komórkę społeczną, składającą się z rodziców (rodzica) i dzieci. Podkreśla się również instytucjonalną formę małżeństwa, poprzez którą powstaje system pokrewieństwa i dziedziczenia. Elementem wyróżniającym rodzinę jest wspólnota mieszkaniowa, tworząca najczęściej jedno gospodarstwo domowe, które może obejmować dwa, a nawet trzy pokolenia. Cechą wspólną wszystkich definicji rodziny jest to, że zapewnia ona ciągłość biologiczną społeczeństwa i przekazuje dziedzictwo kulturowe następnym pokoleniom. Ogólnie rzecz ujmując, rodzinę charakteryzuje współwystępowanie takich elementów, jak: wspólne zamieszkanie członków, wspólne nazwisko, wspólna własność oraz wspólna kultura duchowa.

Rodzina pełni szereg funkcji mających na celu zaspokajanie potrzeb swoich członków. Przede wszystkim warunkuje prawidłowy rozwój biologiczny i psychospołeczny dziecka. Jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci, kształtowanie ich osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Rodzina oddziałuje na dziecko poprzez określony i swoisty układ stosunków społecznych, na których podłożu dziecko przyswaja sobie określone wartości i wzory osobowe.

Każda rodzina tworzy własną, niepowtarzalną atmosferę życia domowego, na którą wpływają między innymi: stosunki wzajemne między małżonkami, miłość rodzicielska do dzieci, codzienne zachowania członków rodziny, kultywowanie tradycji, a także służba uznawanym wartościom. Wychowawcze oddziaływanie rodziny ma istotny wpływ na socjalizację dzieci i młodzieży w drodze nieuświadomionego często przekazywania wiedzy o otaczającym świecie wraz z wartościowaniem go i preferowaniem wzorów zachowań.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża jednak szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych. Do zjawisk patologicznych zalicza się: alkoholizm, narkomanię, przestępczość rodziców oraz przemoc w rodzinie. Są one najczęstszą przyczyną niedostosowania społecznego dzieci.

Dziecko, podobnie jak rodzina, nie posiada jednoznacznej definicji. Według Kodeksu cywilnego to osoba, która nie ukończyła 18 lat i nie uzyskała pełnej zdolności do czynności prawnych. W Kodeksie karnym nieletnim jest dziecko do ukończenia 17 roku życia. Dzieci do 13 roku życia nie mają zdolności do czynności prawnych, a w ich imieniu działają rodzice lub opiekunowie prawni. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych kodeks cywilny przyznaje dzieciom, które ukończyły 13 lat.

Pełną zdolność do czynności prawnych uzyskuje się wraz z ukończeniem 18 roku życia (jedyne odstępstwo stanowi wcześniejsze zawarcie związku małżeńskiego; wówczas dziewczyna, zawsze za zgodą sądu opiekuńczego, może uzyskać pełną zdolność do czynności prawnych po ukończeniu 16 lat). Dziecko pozostaje aż do uzyskania pełnoletności, tj. ukończenia 18 lat, pod władzą rodzicielską.

1.1. REGULACJE PRAWNE KWESTII RODZINY I DZIECKA

Rodzina i dziecko są chronione zarówno w ustawodawstwie polskim, jak i międzynarodowym. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 18 stanowi, że małżeństwo, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Kolejne artykuły konkretyzują to stwierdzenie, odnosząc je do różnych aspektów życia rodzinnego.

Rozwinięcie norm zawartych w Konstytucji, a odnoszących się do rodziny, znajduje miejsce w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. W dokumencie tym unormowano problematykę zawierania i ustawiania małżeństw, stosunków majątkowych między małżonkami, obowiązków alimentacyjnych, pochodzenia dziecka, stosunków między rodzicami i dziećmi, instytucji przysposobienia, opieki i kurateli.

Innymi regulacjami prawnymi związanymi z problematyką rodziny są Kodeksy: karny, cywilny, postępowania cywilnego i pracy. Pierwszy z nich zakłada ściganie z urzędu przestępstw przeciwko rodzinie, do których zalicza: bigamię, znęcanie się nad

członkami rodziny, rozpijanie małoletniego, uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego, porzucenie i uprowadzenie dziecka. Natomiast Kodeks cywilny, choć nie jest bezpośrednio związany z ochroną rodziny, służy jej w zakresie przepisów dotyczących ochrony praw małoletniego w obrocie prawnym oraz dotyczących zasad prawa spadkowego. Kodeks postępowania cywilnego z kolei chroni rodzinę w postępowaniu egzekucyjnym. Obejmuje również ustawowe zwolnienie od kosztów sądowych dla osób dochodzących roszczeń alimentacyjnych i daje możliwość występowania w tych sprawach w charakterze pełnomocnika właściwego przedstawiciela do spraw opieki społecznej organu gminy lub organizacji społecznej, mającej na celu udzielenie pomocy rodzinie. Kodeks pracy, służy głównie ochronie macierzyństwa i zdrowia kobiet.

Problematykę rodzinną podejmują również ratyfikowane przez Polskę akty międzynarodowe. Jednym z nich jest Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, której art. 16. stanowi, że rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa i ma prawo do ochrony ze strony społeczeństwa i państwa.

Zapis dotyczący rodziny figuruje również w pkt 16. pierwszej części Europejskiej Karty Społecznej. Mówi on, iż rodzina, jako podstawowa komórka społeczeństwa, ma prawo do odpowiedniej ochrony społecznej, prawnej i ekonomicznej dla zapewnienia jej pełnego rozwoju.

Innym aktem prawnym zapewniającym ochronę rodzinie jest uchwalona przez Stolicę Apostolską Karta Praw Rodziny. W dokumencie tym zapisane jest m.in. prawo do istnienia i budowy rodziny, czyli prawo każdego do założenia rodziny i posiadania środków na jej utrzymanie, prawo do przekazania życia i wychowania dzieci wedle własnych tradycji i wartości, prawo do mieszkania pozwalającego na godziwe życie rodzinne oraz prawo do zabezpieczenia fizycznego, społecznego, politycznego i ekonomicznego.

Problematyka rodzinna podejmowana jest także w Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet. W dokumencie tym, w określeniu prawa kobiet do równouprawnienia i partnerstwa podkreślono m.in. wpływ kobiet na wzrost dobrobytu społeczeństwa i rodziny. Część artykułów Konwencji pozostaje w bezpośrednim związku z rodzinnymi funkcjami kobiety, ukierunkowanymi na wzmocnienie społecznego statusu rodziny.

Kolejnym dokumentem międzynarodowym, będącym zarazem najważniejszym aktem prawnym regulującym prawa dziecka, jest Konwencja o Prawach Dziecka. Jej

postanowienia dotyczące dziecka urodzonego, które nie ukończyło 18. roku życia, obejmują: prawa cywilne, prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania, prawo do wychowywania w rodzinie i kontaktów z rodzicami, prawa socjalne oraz kulturalne i polityczne. Konwencja ustanawia status dziecka oparty na założeniach, że jest ono samodzielnym podmiotem, wymagającym ze względu na swoją niedojrzałość psychiczną i fizyczną szczególnej opieki i ochrony prawnej, posiadającym jako istota ludzka prawo do poszanowania tożsamości, godności i prywatności, a rodzina jest najlepszym środowiskiem wychowania dziecka i wymaga ze strony państwa wsparcia.

Tworząc system ochrony dziecka, kierowano się zasadą dobra dziecka (wszystkie działania podejmowane są w najlepiej pojętym interesie dziecka), zasadą równości (wszystkie dzieci, niezależnie od ich cech: koloru skóry, płci i narodowości, mają być równe wobec prawa), zasadą poszanowania praw i odpowiedzialności obojga rodziców za rozwój i wychowanie dziecka (ochronie podlega autonomia rodziny i prawa obojga rodziców do decydowania o sprawach dziecka) oraz zasadą pomocy państwa w zabezpieczeniu odpowiednich warunków socjalnych i zdrowotnych rodziny.

Jeszcze innym aktem prawnym zapewniającym ochronę dziecku jest Europejska Konwencja o Przystosowaniu Dzieci. Ma ona zastosowanie do dzieci, które w momencie przystosowania nie ukończyły 18 lat, nie zawarły związku małżeńskiego oraz nie są uznawane przez prawo za pełnoletnie.

Dokumentem na rzecz praw dziecka jest także Europejska Konwencja o Statusie Prawnym Dziecka Pozamałżeńskiego, która zrównuje w prawach dzieci małżeńskie i pozamałżeńskie.

Rodzina i dziecko są również chronione w ustawodawstwie Unii Europejskiej. Prawny zapis ochrony rodziny i dziecka znajduje się w wyżej wymienionych aktach międzynarodowych oraz w konstytucjach poszczególnych państw członkowskich. Istnieją poza tym wspólnotowe akty wtórne dotyczące równego traktowania kobiet, które zwracają uwagę na konieczność godzenia życia zawodowego z rodzinnym oraz na szczególną ochronę kobiet w ciąży i w okresie macierzyństwa.

2. DIAGNOZA SYTUACJI DZIECKA W SIEMIATYCZACH

Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet, przekazanych zarówno liderom lokalnej społeczności, jak i placówkom edukacyjnym. W niniejszej diagnozie uwzględniono również badanie metodą SWOT przeprowadzone w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej.

2.1. NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA I PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ

Identyfikacja zagrożeń dotyczących dzieci i rodziny na terenie miasta jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy dzieci, młodzieży i rodziny, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych MOPS-u, radnych, mieszkańców miasta.

Z wypowiedzi ankietowanych wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność. Zawierały one także sugestie, jak pomagać w rozwiązywaniu pojawiających się kwestii społecznych.

BARIERY

Z ankiet wynika, że młodzież i dzieci mieszkające na terenie miasta natrafiają na następujące bariery:

- brak poczucia bezpieczeństwa w miejscach publicznych (przemoc na ulicy i w szkole),
- bezrobocie rodziców i ubóstwo rodzin,
- trudne warunki mieszkaniowe,
- ograniczona liczba alternatywnych form i – co się z tym wiąże – miejsc spędzania czasu wolnego,
- ograniczone możliwości rozwijania zainteresowań i uzdolnień (zbyt mała liczba zajęć pozalekcyjnych),

- ograniczony dostęp do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej,
- łatwy dostęp do papierosów, alkoholu i narkotyków,
- brak powszechnego dostępu do internetu,
- niedorozwój systemu szkolnictwa ponadgimnazjalnego,
- brak ośrodka rehabilitacji dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,
- brak wystarczającej liczby terapeutów,
- zanik więzi rodzinnych w związku z wyjazdami rodziców do pracy za granicę.

PROBLEMY

Z ww. barier wynikają problemy związane z dziećmi i młodzieżą, do rozwiązania których miasto musi znaleźć odpowiednie warunki i możliwości. Głównymi problemami podkreślanym przez ankietowanych są:

- brak właściwej opieki nad dziećmi ze strony rodziców (coraz mniejszy zakres kontroli nad dzieckiem),
- niewydolność wychowawcza rodzin,
- patologie w rodzinach (alkoholizm i przemoc),
- coraz większa liczba rodzin niepełnych (rodziny rozbite, wyjazdy rodziców do pracy za granicę),
- przebywanie młodzieży na ulicach, m.in. w późnych godzinach nocnych,
- postępująca demoralizacja – przestępczość nieletnich, objawy chuliganerii, akty wandalizmu,
- problemy materialne rodzin wielodzietnych,
- ubożenie rodzin – brak pracy w rodzinach lub zbyt małe zarobki,
- agresja i przemoc w grupie rówieśniczej,
- łatwy dostęp do środków uzależniających; coraz częstsze przypadki sięgania przez uczniów po papierosy, alkohol i narkotyki.

CO NALEŻY ZMIENIĆ

W celu poprawy istniejącej sytuacji proponuje się następujące rozwiązania w poszczególnych obszarach funkcjonowania:

1. Działania w zakresie sportu i wypoczynku:

- zwiększenie liczby sportowych i rekreacyjnych zajęć pozalekcyjnych,
- zwiększenie nakładów na imprezy sportowe,
- zwiększenie finansowania zajęć pozalekcyjnych,
- zakup sprzętu sportowego dla szkół,
- promocja zdrowego stylu życia (upowszechnienie zwyczaju uprawiania sportu w rodzinach),
- rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej lub zapewnienie szerszego dostępu do bazy już istniejącej,
- organizowanie różnych form aktywnego wypoczynku w czasie wolnym od nauki (kółka taneczne, imprezy sportowe, obozy i kolonie letnie, wycieczki rowerowe i piesze),
- powoływanie nowych lub poszerzanie działalności istniejących świetlic osiedlowych.

2. Działania w zakresie poprawy stanu zdrowia i sprawności:

- przeprowadzanie systematycznych badań okresowych i profilaktycznych (np. w zakresie wad postawy, słuchu),
- zapewnienie bezpłatnego dostępu do siłowni i basenu (organizowanie wyjazdów na basen),
- otwarcie przychodni zdrowia w soboty,
- prowadzenie działań profilaktycznych w szkołach,
- zwiększenie dostępności opieki medycznej w szkołach, w tym specjalistycznej (zwiększenie liczby lekarzy medycyny, stomatologów i psychologów).

3. Działania w zakresie poprawy sytuacji dzieci niepełnosprawnych:

- tworzenie grup wsparcia dla rodziców,
- przeprowadzanie szkoleń dla opiekunów osób niepełnosprawnych,
- organizowanie miejskich festynów integracyjnych,
- udzielanie pomocy w formalnościach związanych z uzyskaniem sprzętu rehabilitacyjnego,
- udzielanie wsparcia materialnego rodzicom dzieci niepełnosprawnych,

- zintensyfikowanie współpracy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej,
 - stworzenie poradni rehabilitacyjnej dla dzieci i ośrodka rehabilitacji,
 - prowadzenie działań integracyjnych w środowisku lokalnym (wspólne spotkania, turnieje, zabawy itp.) w celu uwrażliwienia innych na problemy osób niepełnosprawnych,
 - likwidowanie barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej.
4. Działania w zakresie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży:
- współpraca placówek oświatowych z przedstawicielami policji w zakresie działalności informacyjnej i edukacyjnej na temat bezpieczeństwa i patologii występujących w środowisku rodzinnym – organizowanie spotkań i pogadanek,
 - zatrudnienie ochrony w szkołach,
 - zwiększenie częstotliwości patroli policyjnych,
 - legitymowanie młodzieży przebywającej na ulicach po godzinie 22,
 - wprowadzenie zajęć dotyczących radzenia sobie z przemocą i agresją,
 - zwiększenie opieki nad dziećmi w czasie przerw między lekcjami,
 - prowadzenie dodatkowych zajęć z zakresu ruchu drogowego,
5. Działania w zakresie wsparcia dzieci z rodzin ubogich:
- udzielanie dzieciom i młodzieży wsparcia finansowego (przyznawanie stypendiów, wypoczynku zimowego i letniego), rzeczowego (wyprawki szkolne, pomoc w uzyskaniu podręczników i przyborów szkolnych) i w formie dożywiania,
 - dofinansowanie wyjazdów zbiorowych na koncerty, wystawy, kolonie,
 - organizowanie zbiórek pieniężno-rzeczowych na rzecz dzieci pochodzących z rodzin ubogich,
 - uproszczenie formalności związanych z uzyskaniem stypendium szkolnego,
 - powoływanie świetlic socjoterapeutycznych,
 - rozwój taniego budownictwa mieszkaniowego,
 - tworzenie nowych miejsc pracy.
6. Inne możliwości:
- większe zróżnicowanie sieci szkół ponadgimnazjalnych,
 - rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży,
 - rozwój wolontariatu,

- tworzenie grup socjoterapeutycznych oraz grup wsparcia,
- wdrażanie lub kontynuowanie programów profilaktycznych dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
- zapewnienie dostępu do logopedy wszystkim dzieciom z wadami wymowy.

2.2. SYTUACJA DZIECKA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół ankiety. Pozwalają one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów. Wypowiedzi ankietowanych zawierają również informacje o już realizowanych działaniach opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych wśród dzieci i młodzieży.

Sieć placówek oświatowych na terenie miasta Siemiatycze tworzą: 3 przedszkola, do których uczęszcza ogółem 488 dzieci, dwie szkoły podstawowe, w których naukę pobiera 1.134 uczniów, dwa gimnazja, w których uczy się 746 uczniów, oraz szkoła ponadgimnazjalna, w której naukę pobiera 633 uczniów.

W sumie do badania przedłożono 4 ankiety – dotyczyły one szkoły podstawowej, gimnazjum, zespołu szkół z oddziałami integracyjnymi oraz zespołu szkół specjalnych. W materiale badawczym respondenci oceniali głównie pozycję dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

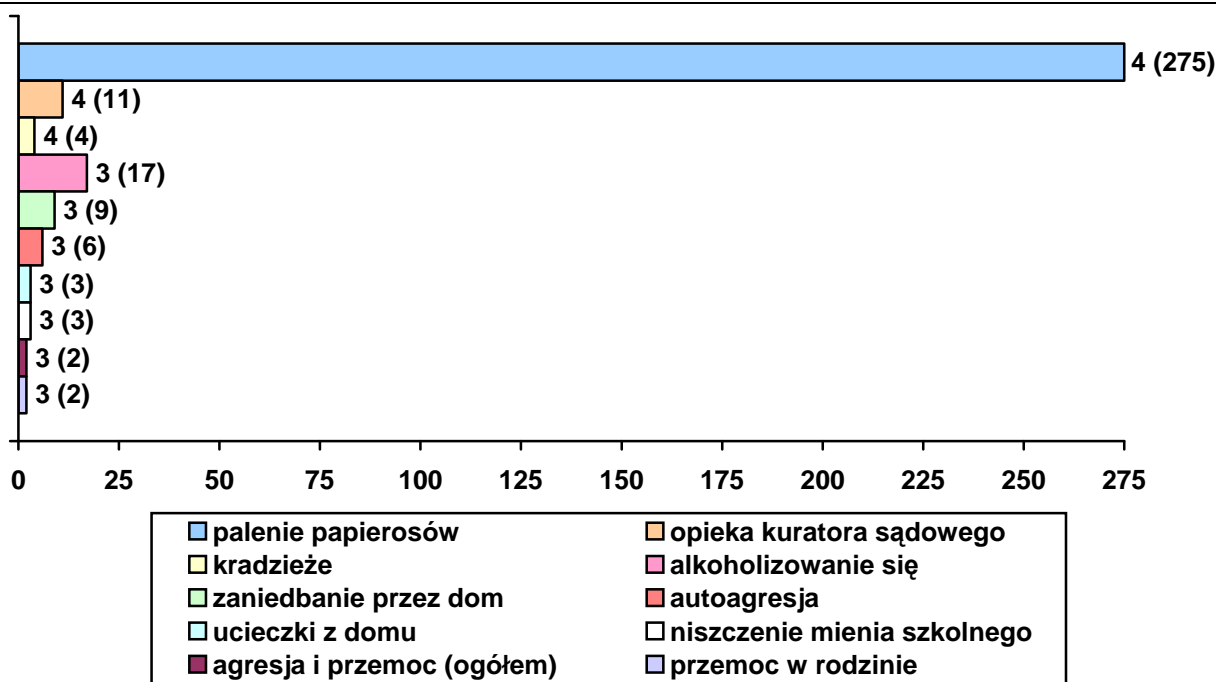
Problemy występujące w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej

Lp.	Cechy patologii społecznej	Obecność poszczególnych cech	
		występuje (liczba wskazań i ujawnionych przypadków)	nie występuje
1	Alkoholizowanie się	3 (17)	1
2	Narkotyzowanie się	2 (1)	2
3	Palenie papierosów	4 (275)	
4	Ucieczki z domu	3 (2)	1
5	Kradzieże	4 (4)	
6	Agresja i przemoc, w tym poniżanie,	3 (2)	1

	zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów		
7	Autoagresja	3 (6)	1
8	Przestępczość ujawniona	2 (2)	2
9	Niszczenie mienia szkolnego	3 (3)	1
10	Udział w grupach negatywnych	2	2
11	Opieka kuratora sądowego	4 (11)	
12	Przemoc w rodzinie	3 (2)	1
13	Zaniedbanie przez dom	3 (9)	1
14	Wykorzystywanie seksualne	1	3

Badania własne Centrum AV.

**Najczęściej występujące problemy w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej
(liczba szkół, w których stwierdzono daną cechę oraz liczba ujawnionych przypadków)**

Badania własne Centrum AV.

Wskazując najistotniejsze kwestie, pedagodzy korzystali z zamkniętego zestawu kategorii, mając do wyboru 14 zmiennych. Stwierdzając obecność poszczególnych cech, podawano jednocześnie liczbę występujących przypadków. Za problem najczęściej występujący na terenie szkoły i w domu rodzinnym uznano sięganie po środki uzależniające, tj. papierosy i alkohol. Do innych problemów zaliczono m.in.:

potrzebę sprawowania opieki przez kuratora sądowego, kradzieże, zaniedbanie przez dom, autoagresję, ucieczki z domu, niszczenie mienia szkolnego, stosowanie agresji i przemocy w grupie rówieśniczej oraz zjawisko przemoc w rodzinie.

Określając problemy uczniów i szkoły w pytaniach otwartych wskazywano głównie na zjawisko ubożenia rodzin (powodowane w głównej mierze bezrobociem, niskimi dochodami i wielodzietnością) prowadzące często do rozbicia rodzin oraz dysfunkcje występujące w domu odnoszące się m.in. uzależnień rodziców oraz braku należytego zainteresowania dziećmi ze strony rodziców (często w efekcie emigracji zarobkowej rodziców). Ponadto zwracano uwagę na zjawisko przemocy w rodzinie oraz trudne warunki mieszkaniowe.

Z dostarczonych przez placówki ankiet wynika, że wszystkie szkoły prowadzą dożywianie uczniów (zapotrzebowanie na tę formę pomocy jest jednak większe), posiadają dostęp do internetu, trzy umożliwiają korzystanie z sali gimnastycznej, a w jednej placówce funkcjonują klasy integracyjne. Cztery szkoły zatrudniają pedagoga, trzy pielęgniarkę, dwie logopedę, a jedna psychologa.

Placówki oferują swoim wychowankom zajęcia dodatkowe (m.in. różnorodne tematycznie koła zainteresowań, zajęcia sportowe, językowe i artystyczne), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze (2 szkoły), korekcyjno-kompensacyjne (2), logopedyczne (1), rewalidacyjne (2) oraz edukacyjno-terapeutyczne (1) i gimnastykę korekcyjną (1).

Określając działania profilaktyczne i naprawcze konieczne do przeprowadzenia na terenie szkoły wskazywano na potrzebę większego zaangażowania rodziców w pracę na rzecz własnych dzieci i szkoły oraz zintensyfikowania kontaktów z nauczycielami. Podkreślano znaczenie programów profilaktycznych dla klas I-III i IV-VI w obszarze zagrożeń i uzależnień. W tym kontekście wymieniano konkretne działania profilaktyczne, jakie realizują bądź powinny realizować szkoły, tj. zajęcia socjoterapeutyczne, psychoedukacyjne, pozalekcyjne rozwijające zainteresowania, treningi umiejętności oraz zajęcia wychowawcze dla rodziców.

Podejmując kwestię badań koniecznych do przeprowadzenia wśród dzieci, młodzieży i rodziców, pedagodzy stwierdzili, iż za pomocą ankiet należy rozpoznać oczekiwania rodziców wobec szkoły, a także oczekiwania uczniów co do oferty pozalekcyjnej i form spędzania czasu wolnego. Poza tym należy zintensyfikować badania diagnostyczne dotyczące skali występujących zagrożeń. Poruszono również

kwestię dziecka niepełnosprawnego wskazując na konieczność poznania planów rodziców na temat dalszej opieki nad dzieckiem, w tym edukacji i planów wakacyjnych.

Według niektórych pedagogów na terenie miasta są rejony wymagające szczególnej interwencji ze względu na sytuację dziecka. Do takich miejsc zaliczono opuszczony, zdewastowany budynek na ul. Pałacowej.

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, wskazano na konieczność zwiększenie nakładów finansowych na organizację alternatywnych form spędzania czasu wolnego, w tym objęcie dzieci i młodzieży działalnością sportową i kulturalno-rozrywkową, a także organizację świetlic środowiskowych i grup socjoterapeutycznych. Jeśli chodzi o potrzeby dzieci niepełnosprawnych, to postulowano rozbudowę szkoły specjalnej w celu zapewnienia opieki i edukacji większej liczbie potrzebujących.

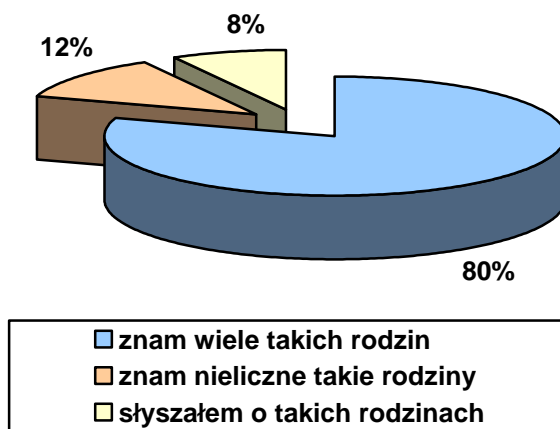
Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dziecka, pedagodzy deklarowali gotowość podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych i realizowania programów skierowanych do rodziców, uczniów i środowiska lokalnego. Jednocześnie zapowiadali współpracę ze wszelkimi instytucjami pracującymi na rzecz dziecka. Wskazywali, iż należy przede wszystkim prowadzić obserwację środowiska rodzinnego i szkolnego ucznia, reagując w porę na wszelkie zagrożenia, a także uatrakcyjnić ofertę spędzania czasu wolnego (m.in. poprzez organizowanie wyjazdów na basen). Jedna z placówek zadeklarowała gotowość objęcia edukacją wszystkich dzieci niepełnosprawnych z powiatu, jeśli jej starania o rozbudowę obiektu szkolnego zakończą się sukcesem.

2.3. SYTUACJA DZIECKA W ŚRODOWISKU LOKALNYM

Analiza sytuacji dziecka w środowisku lokalnym jest elementem postępowania diagnostycznego, które, podobnie jak identyfikacja najważniejszych zagrożeń dotyczących dzieci i rodziny na terenie miasta, ma na celu określenie problemów i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego diagnozowano sytuację dziecka w środowisku lokalnym, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych MOPS-u, radnych, mieszkańców miasta Siemiatycze.

Poniższe wykresy prezentują obraz najistotniejszych kwestii dotyczących dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

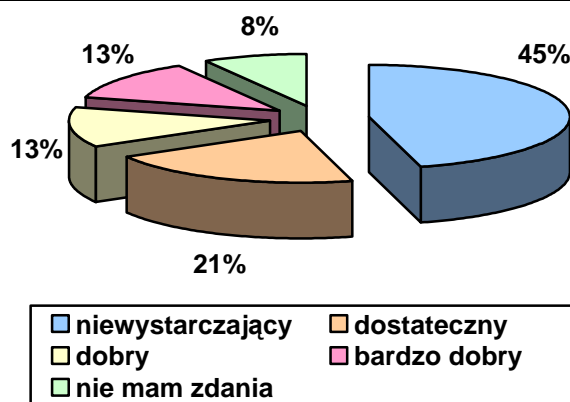
Czy dużo jest rodzin ubogich w mieście?

Badania własne Centrum AV.

Sytuacja materialna rodzin z miasta Siemiatycze jest wielce niezadowolająca. Aż 80% ankietowanych stwierdziło, że osobiście zna wiele takich rodzin, a 12% badanych przyznało, że zna ich niewiele. Jednocześnie 8% osób odpowiedziało, iż słyszało o takich rodzinach. Skoro zatem 92% respondentów zna wiele bądź niewiele rodzin ubogich, oznacza to, że statystycznie zjawisko ubóstwa jest znane mieszkańcom z autopsji bądź spotykają się z nim w relacjach sąsiedzkich.

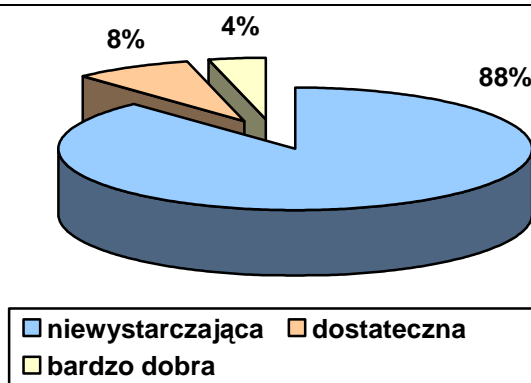
Jaki jest dostęp do rehabilitacji i wsparcia dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi w mieście?

Badania własne Centrum AV.

Prawie połowa ankietowanych negatywnie odniosła się do kwestii dostępności rehabilitacji dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi. Za dostateczną dostępność do ww. usług uznało 21% badanych, a za dobrą i bardzo dobrą po 13% osób. Opinii w tej kwestii nie wyraziło 8% respondentów.

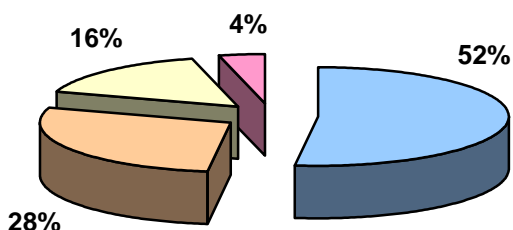
Ocena organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży w mieście

Badania własne Centrum AV.

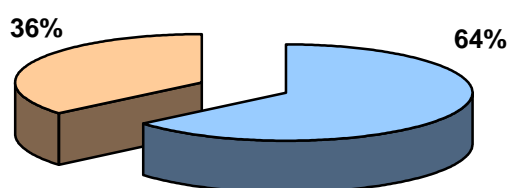
W kwestii organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży w mieście, zdecydowana większość ankietowanych (88%) miała negatywne opinie. Jednocześnie 8% badanych uznało ofertę spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży za dostateczną, a 4% respondentów – za bardzo dobrą.

Ocena działań związanych z profilaktyką alkoholową i narkomanią

■ niewystarczające ■ dostateczna
■ dobra ■ nie mam zdania

Czy dzieci w mieście mają łatwy dostęp do alkoholu i narkotyków?

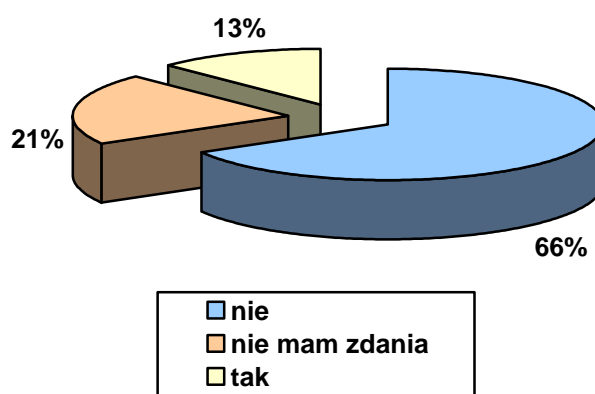
■ tak ■ dostęp jest zróżnicowany

Badania własne Centrum AV.

Ocena realizowanych w mieście działań związanych z profilaktyką alkoholową i narkomanią w oczach ankietowanych mieszkańców generalnie wypadła negatywnie. Ponad połowa respondentów działania w tym zakresie oceniła jako niewystarczające,

za dostateczne uznało je 28% badanych, a za dobre 16% pytanych. Nie miało zdania na ten temat 4% osób. Jednocześnie 64% ankietowanych zwróciło uwagę na konieczność intensyfikacji tych działań, wskazując, iż obecnie dostęp nieletnich do alkoholu i narkotyków jest łatwy. 36% respondentów oceniło ten dostęp jako zróżnicowany.

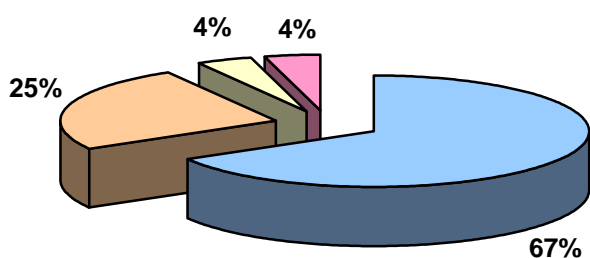
Czy szkoły i miejsca publiczne w mieście są bezpieczne dla dzieci?

Badania własne Centrum AV.

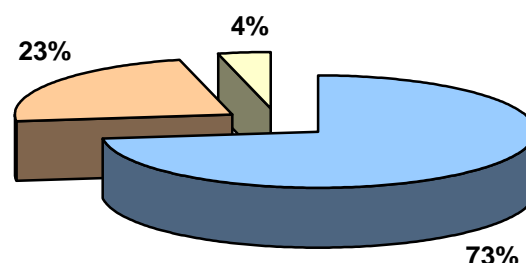
Oceniając stan bezpieczeństwa w szkołach i miejscach publicznych w mieście, większość ankietowanych (66%) stwierdziła, że nie są one bezpieczne dla dzieci. Odmiennego zdania było 13% respondentów. Jednocześnie 21% osób nie wyraziło opinii w tej kwestii.

Czy zna Pani/Pan rodziny, w których dzieci są bite i krzywdzone?

- słyszałem o takich rodzinach
- nie słyszałem o takich rodzinach
- znam wiele takich rodzin
- znam nieliczne takie rodziny

Czy zdarzają się w mieście przypadki wykorzystywania seksualnego?

- nie wiem o takich zdarzeniach
- słyszałem o takich przypadkach
- wiem o takich zdarzeniach

Badania własne Centrum AV.

Podjmując kwestię przemocy domowej, której ofiarami są dzieci, większość ankietowanych (67%) stwierdziła, iż słyszała o takich rodzinach. Nie słyszała o nich natomiast co czwarty ankietowany. Pozostali (łącznie 8%) przyznali, że znają wiele lub niewiele rodzin, w których dochodzi do przemocy wobec dzieci. Odmienne opinie respondentów wyrazili w kwestii wykorzystywania seksualnego dzieci. 73% badanych, odpowiedziało, że nic nie wie o takich zdarzeniach, a 23% ankietowanych przyznało, że słyszała o nich. Jednocześnie 4% osób stwierdziło, że nic nie wie o przypadkach wykorzystywania seksualnego w mieście.

2.4. SYTUACJA DZIECKA I RODZINY W PERSPEKTYWIE PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ I ZESPOŁU KURATORSKIEJ SŁUŻBY SĄDOWEJ SĄDU REJONOWEGO

Informacji o sytuacji dziecka i rodziny w środowisku lokalnym dostarczają również działające na danym terenie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego. Dane ww. instytucji dotyczą m.in. takich kwestii, jak przyczyny i formy udzielanej pomocy oraz liczba osób oraz powód objęcia nadzorem.

W roku szkolnym 2005/06 pracownicy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Siemiatyczach objęli różnymi formami pomocy 8.938 dzieci ze szkół i przedszkoli funkcjonujących na terenie powiatu siemiatyckiego. Placówka realizowała swoje zadania poprzez działalność:

- diagnostyczną w zakresie potrzeb edukacyjnych, odchyleń i zaburzeń rozwojowych dzieci i młodzieży, kwalifikacji do pomocy psychologiczno-pedagogicznej, profilaktyczno-wychowawczej, kształcenia specjalnego i resocjalizacji.
- terapeutyczną i konsultacyjną, w której ramach prowadzono różne formy terapii psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej oraz inspirowano prowadzenie takiej działalności w placówkach oświatowych. Psycholodzy prowadzili terapie długo i krótkoterminowe opracowując dla każdej osoby indywidualny program terapeutyczny. Terapią logopedyczną objęto dzieci z typową dyslalią, opóźnionym rozwojem mowy, rozszczepieniem podniebienia, jękające się, z ubytkiem słuchu.
- doradczą w zakresie problemów wychowawczych, psychologiczno-pedagogicznych, logopedycznych oraz w kierunku racjonalnego wyboru zawodu. Polegała ona na

poradach indywidualnych, pedagogizacji rodziców, udzielaniu wsparcia rodzicom, nauczycielom i uczniom w przezwyciężaniu trudności dydaktycznych i wychowawczych,

- profilaktyczno-popularyzatorską w zakresie zaburzeń rozwoju, trudności wychowawczych, a także popularyzowania wiedzy psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej.

W celu wspomagania wczesnego rozwoju dziecka Poradnia utworzyła w mieście Siemiatycze dwa punkty konsultacyjne przy poradniach dziecięcych, w których raz w miesiącu pełnił dyżur logopeda. Zainteresowani rodzice mogli uzyskać poradę w zakresie prawidłowego stymulowania rozwoju mowy dziecka oraz otrzymać zestaw ćwiczeń usprawniających motorykę narządów artykulacyjnych. Ponadto we wszystkich przedszkolach w Siemiatyczach utworzono punkty pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla rodziców i nauczycieli. Najczęściej zgłaszane problemy dotyczyły trudności emocjonalnych i rozwojowych dzieci, kłopotów wychowawczych oraz trudności rodziców w pełnieniu roli matki lub ojca.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych, kurator sądowy jest organem wykonawczym sądu i realizuje zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. Działania pomocowe realizowane przez kuratorów wynikają ze wskazań sądu opartych na art. 100 Kodeksu rodzinnego. Pomoc ta ma charakter niematerialny i dotyczy umożliwienia właściwego wykonywania władzy rodzicielskiej

Według danych kuratora okręgowego Sądu Okręgowego w Białymstoku, w roku 2005 wykonywano łącznie 39 spraw, w których orzeczony został nadzór sądowego kuratora rodzinnego. W tej liczbie najwięcej spraw – 21 – dotyczyło ograniczenia władzy rodzicielskiej, przy czym głównymi przesłankami, jakimi kierował się sąd w orzekaniu były: nadużywanie alkoholu przez rodziców, pozostawianie dzieci bez należytej opieki z powodu wyjazdu w celach zarobkowych, niewydolność wychowawcza lub niezaradność życiowa rodziców.

Obowiązek leczenia odwykowego orzeczony został w 4 sprawach wobec ojców, a w 2 wobec matek osób małoletnich. W omawianym okresie na 22 osoby nałożono obowiązek leczenia odwykowego, jednakże bez nadzoru sądowego kuratora rodzinnego. Pod nadzorem kuratora pozostawało również 12 spraw dotyczących nieletnich, którzy na ogół byli sprawcami czynów karalnych. Trzech z nich wychowywało się w rodzinach

z problemami alkoholowymi. Szczegółowe zestawienie omówionych problemów zawiera poniższa tabela.

Sprawy z terenu miasta Siemiatycze pozostające pod nadzorem kuratora w 2005 roku

L.p.	Rodzaj sprawy	Liczba spraw	Liczba dzieci pozostających pod nadzorem
1.	Ograniczona władza rodzicielska jednego lub obojga rodziców (Opm)	21	46
2.	Osoby zobowiązane do podjęcia leczenia odwykowego (Alk)	6	15
3.	Nieletni (Nw)	12	12
Razem		39	73

Dane Sądu Okręgowego w Białymstoku.

2.5. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI NIELETNICH

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi, szczególnie dzieci i młodzieży.

Z analizy stanu zagrożenia przestępczością za okres 12 miesięcy 2005 roku wynika, iż na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Siemiatyczach stwierdzono 966 przestępstw, w tym 50 czynów karalnych dokonanych przez 46 nieletnich. Dla porównania, w 2004 roku na ogólną liczbę 1.060 przestępstw, 28 czynów karalnych dopuściły się osoby nieletnie, natomiast rok wcześniej na 1.506 przestępstw, 58 było udziałem nieletnich sprawców.

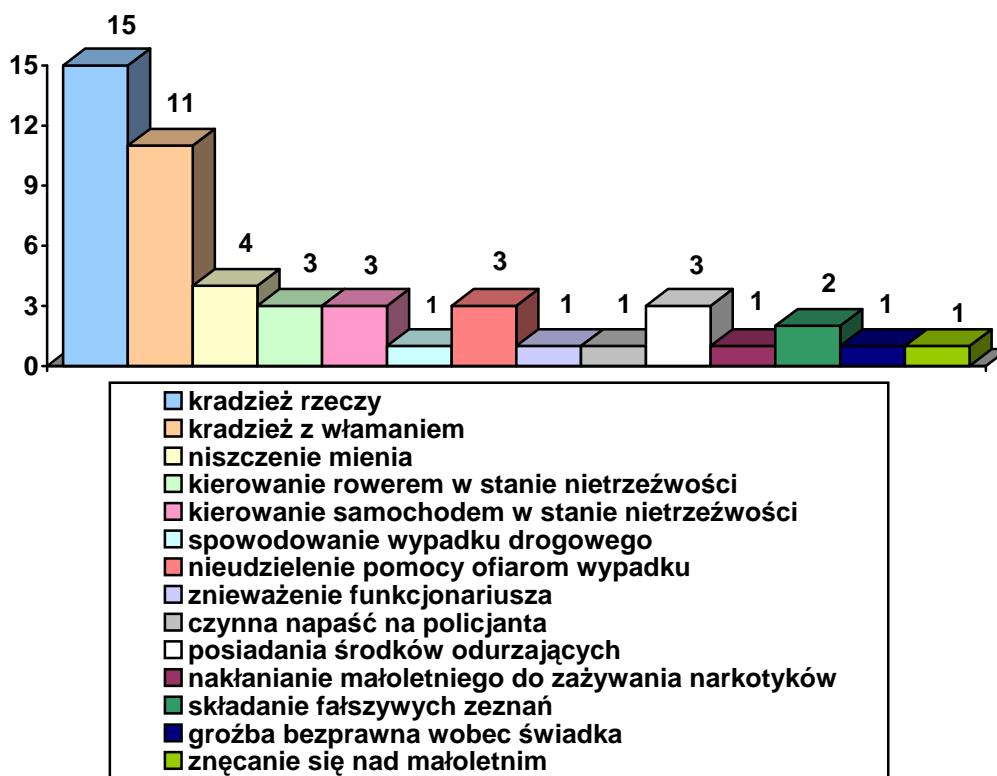
Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem oraz liczba przestępstw popełnionych przez nieletnich w latach 2003-2005

Rok	Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem	Liczba przestępstw popełnionych przez nieletnich	Udział przestępstw popełnionych przez nieletnich w ogóle stwierdzonych (w %)
2003	1506	58	3,9
2004	1060	28	2,6
2005	966	50	5,2

Dane Komendy Powiatowej w Siemiatyczach.

Wskaźnik udziału nieletnich sprawców w ogólnej liczbie przestępstw wynosił w 2005 roku 5,2%, w roku 2004 – 2,6%, a w 2003 roku – 3,8%. Mimo systematycznego spadku przestępczości w latach 2003-2005, udział nieletnich w ogólnej liczbie przestępstw w 2005 roku był wyższy niż w latach poprzednich.

Przestępstwa popełnione przez nieletnich na terenie miasta Siemiatycze w 2005 roku

Analizując powyższe zestawienie, należy stwierdzić, iż najczęstszymi przestępstwami popełnianymi przez nieletnich w roku 2005 były kradzieże rzeczy (15), następnie kradzieże z włamaniem (11), kierowanie rowerem lub samochodem w stanie nietrzeźwości (łącznie 6), niszczenie mienia (4) oraz posiadanie środków odurzających i nieudzielenie pomocy ofiarom wypadku (po 3 zdarzenia). Pozostałe kategorie przestępstw występowały w mniejszym nasileniu (od 1 do 2 zdarzeń). Należy zaznaczyć, że najpoważniejsze czyny karalne (m.in. napaść na policjanta, znieważenie policjanta, posiadanie narkotyków, kradzież samochodów) zostały popełnione przez dwóch piętnastolatków.

W analizowanym roku oprócz czynów karalnych określanych jako przestępstwa, nieletni popełnili 42 wykroczenia, podczas gdy w roku 2004 zanotowano ich 26. Tak więc nie tylko w kategorii przestępstw, ale również wykroczeń stwierdzono wzrost udziału osób nieletnich w ogólnej liczbie czynów karalnych.

W 2005 roku Komenda Powiatowa Policji w Siemiatyczach w ramach współpracy z placówkami oświatowymi podejmowała szereg przedsięwzięć o charakterze profilaktycznym skierowanych do środowiska dzieci i młodzieży. Wśród nich należy wymienić następujące działania:

- rozpoznanie środowisk kryminogennych (w których występuje alkoholizm, narkomania oraz przestępczość, zwłaszcza przeciwko rodzinie i opiece),
- przekazywanie informacji o nieletnich wychowujących się w środowiskach patologicznych do sądów rodzinnych oraz innych instytucji samorządowych i organizacji społecznych zobowiązanych do udzielenia pomocy w zakresie opieki socjalnej i wychowawczej,
- edukowanie prawne środowiska szkolnego,
- ujawnianie źródeł demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz współdziałanie w ich eliminowaniu,
- ściganie sprawców przestępstw i wykroczeń popełnianych na szkodę nieletnich i wspólnie z nieletnimi,
- ujawnianie czynów karalnych popełnionych przez nieletnich,
- wykonywanie poleceń sądów rodzinnych w zakresie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Na odrębne omówienie zasługuje działalność edukacyjna Zespołu ds. Prewencji Kryminalnej, Nieletnich i Patologii Komendy Powiatowej Policji w Siemiatyczach. W 2005 r. funkcjonariusze z Zespołu przeprowadzili 213 spotkań z dziećmi i młodzieżą, 11 spotkań z rodzicami i 36 z nauczycielami. Na spotkaniach z młodzieżą omawiano zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym, prawne konsekwencje narkomanii, problem agresji i przemocy w szkole oraz przepisy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. W trakcie spotkań z nauczycielami i rodzicami (wzięło w nich udział ponad 1.000 osób) poruszano zagadnienia związane z postępowaniem opiekunów w sytuacji, gdy nieletni znajduje się pod wpływem alkoholu lub narkotyków, a także instruowano o akcesoriach służących do zażywania narkotyków.

Policjanci prowadzili również działania wobec nieletnich zagrożonych demoralizacją lub zdemoralizowanych. Polegały one na rozpoznaniu sytuacji rodzinnej nieletnich, ustaleniu przyczyn demoralizacji oraz informowaniu odpowiednich organizacji i instytucji o niekorzystnej sytuacji nieletnich. W związku z tymi działaniami wystosowano 249 pism, wniosków i wystąpień: 134 do rodziców, 93 do sądów rodzinnych, 15 do szkół, 3 do służby zdrowia i po 2 do samorządów lokalnych oraz innych instytucji i organizacji.

Wiele zdarzeń o charakterze przestępczym ma swe źródło w zjawisku nadużywania alkoholu i w narkomanii. Dotyczą one również osób niepełnoletnich. W celu ograniczenia rozmiarów tego zjawiska policjanci, wspólnie z członkami Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, dwunastokrotnie kontrolowali w 2005 roku punkty sprzedające alkohol, ujawniając nieprawidłowości, z których 8 zakwalifikowano jako wykroczenia z ustawy o wychowaniu w trzeźwości. Ponadto funkcjonariusze ujawnili 41 nieletnich pod wpływem alkoholu, w tym 5 osób wymagających natychmiastowej pomocy medycznej, a także wszczęli 5 postępowań z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii i zakończyli 21 dochodzeń. W ich efekcie stwierdzono 34 przestępstwa, w tym 4 czyny karalne popełnione przez nieletnich.

W analizowanym okresie policja przeprowadziła 665 interwencji domowych, w tym 92 z zastosowaniem procedury „Niebieskiej Karty”. Jednocześnie zakończono 14 postępowań w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się nad rodziną. W 2005 roku zakończono również dochodzenie, w którym stwierdzono 3 przypadki obcowania płciowego z osobami w wieku poniżej 15 lat.

2.6. ANALIZA SWOT

Przedstawiona poniżej analiza SWOT została przygotowana w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Siemiatyczach i odnosi się wyłącznie do kwestii dzieci, młodzieży i rodziny. Obejmuje ona następujące czynniki:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Kwestia dzieci, młodzieży i rodziny

Mocne strony

- współpraca instytucji zajmujących się problematyką dziecka i młodzieży,
- dobra komunikacja pomiędzy pracownikami sfery rządowej i pozarządowej,
- aktywna działalność pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny,
- prowadzenie działalności w kierunku rozwoju zastępczej opieki rodzinnej nad dziećmi,
- prowadzenie przez samorząd działań zapobiegających dysfunkcjom rodziny,
- propagowanie idei wolontariatu na rzecz dzieci i młodzieży.

Słabe strony

- niedostateczna ilość środków finansowych,
- nieadekwatne do potrzeb zatrudnienie kadry merytorycznej w systemie pomocy społecznej,
- deficyt placówek resocjalizacyjnych, placówek dla nieletnich i samotnych matek z dziećmi, a także ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie,
- niski poziom aktywności w poszukiwaniu środków pozabudżetowych,
- nieodpowiednie warunki do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej,

- ograniczony stopień zabezpieczania dzieciom i młodzieży dostępu do różnorodnych form spędzania czasu wolnego.

Szanse

- wzrost znaczenia organizacji pozarządowych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- wejście Polski do Unii Europejskiej szansą na poprawę polityki społecznej na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny,
- prowadzenie przez szkoły programów profilaktycznych.

Zagrożenia

- rozpad więzi społecznych i zanik kontroli społecznej,
- występowanie zagrożeń dla funkcjonowania rodziny: uzależnień, zjawiska rozpadu więzi rodzinnych, bezrobocia, przemocy w rodzinie i ubóstwa,
- niski poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną,
- niewystarczająca opieka medyczna w szkołach,
- niski poziom kultury prawnej społeczeństwa,
- brak stabilności prawnej w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie.

2.7. ZASOBY

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie kwestii dziecka i rodziny są instytucje działające na terenie miasta. Prezentujemy te, które mogą mieć największy wpływ na poprawę sytuacji i dziecka i rodziny.

Nazwa instytucji	Kontakt
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Siemiatyczach	ul. 11 Listopada 35a 17-300 Siemiatycze
Przedszkole Nr 1	ul. Ogrodowa 6, 17-300 Siemiatycze
Przedszkole Nr 2	ul. Andersa 9, 17-300 Siemiatycze
Przedszkole Nr 3	ul. 11 Listopada 24, 17-300 Siemiatycze

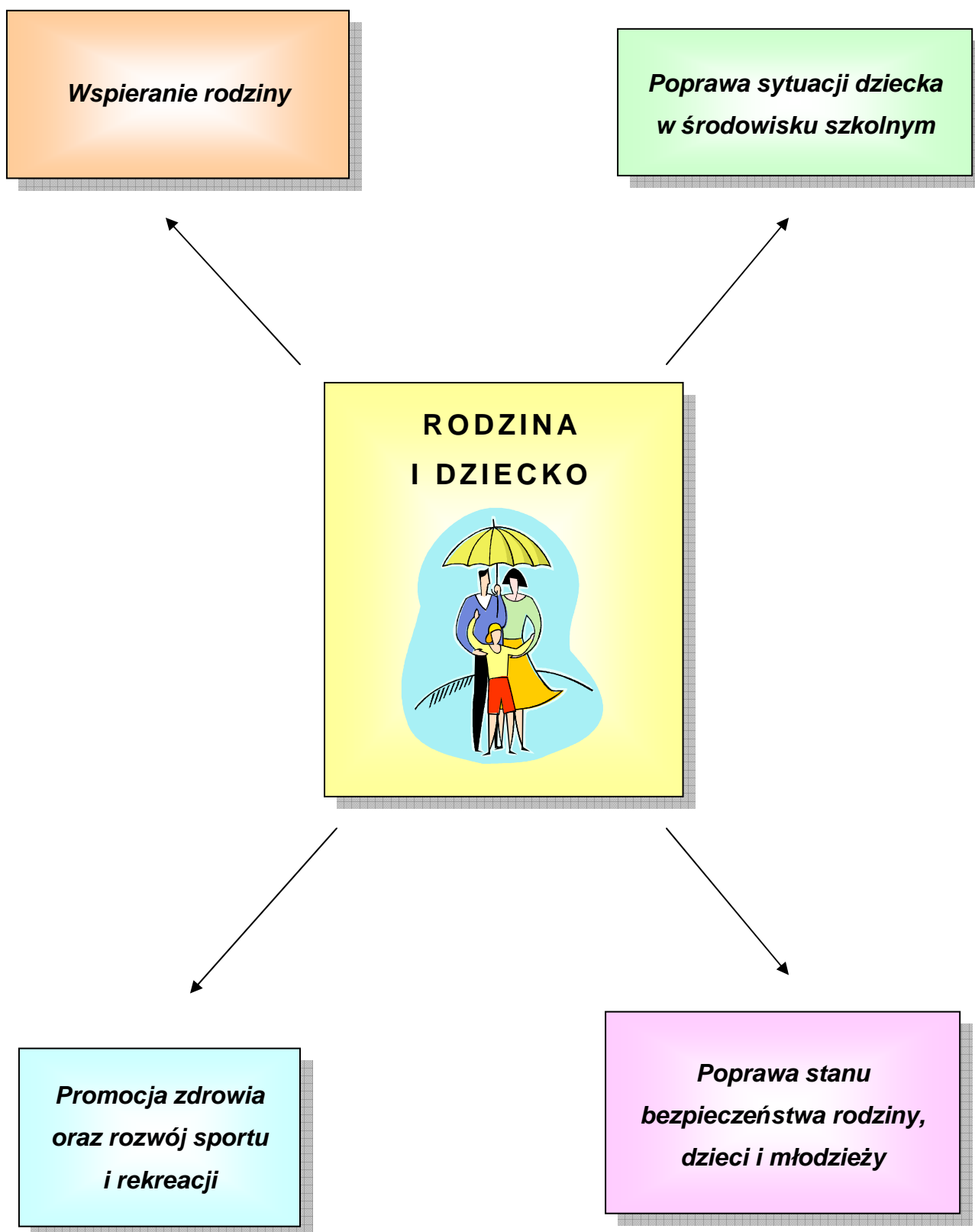
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Księżnej Anny z Sapiechów Jabłonowskiej	ul. Ogrodowa 2, 17-300 Siemiatycze
Gimnazjum Publiczne Nr 1	ul. Świętojańska 25, 17-300 Siemiatycze.
Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Pawła II	ul. Gen. Andersa 4, 17-300 Siemiatycze
Zespół Szkół Specjalnych	ul. Pałacowa 16, 17-300 Siemiatycze
Zespół Szkół im. Komisji Edukacji Narodowej	ul. Kościuszki 43, 17-300 Siemiatycze
Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	ul. Piłsudskiego 3, 17-300 Siemiatycze
Centrum Pomocy Rodzinie	ul. Piłsudskiego 3, 17-300 Siemiatycze
Caritas. Oddział w Siemiatyczach	ul. 3 Maja 2, 17-300 Siemiatycze

2.8. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Zespół wspierający Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w opracowaniu niniejszego dokumentu, opierając się na materiale analitycznym oraz przesłankach wynikających z ogólnopolskich dokumentów diagnostycznych i programowych, uznał, że działania mające na celu budowę lokalnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną należy zaprogramować w podstawowych obszarach, tj.:

- wspierania rodziny.
- poprawy sytuacji dziecka w środowisku szkolnym.
- poprawy stanu zdrowia populacji, w szczególności poprzez rozwój sportu i rekreacji.
- poprawy stanu bezpieczeństwa rodziny, dzieci i młodzieży.

CELE STRATEGICZNE SYSTEMU

3. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I ZADANIA

Cel strategiczny 1.

WSPIERANIE RODZINY

Cele operacyjne:

- 1. Wspomaganie potencjału rozwojowego rodziny.**
- 2. Budowanie bezpieczeństwa socjalnego rodzin.**
- 3. Wspieranie rodzin zagrożonych ubóstwem.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Systematyczne diagnozowanie warunków życia rodzin oraz potrzeb i oczekiwań dotyczących pomocy rodzinie.
2. Analiza i monitoring systemu wspierającego rodzinę w wypełnianiu jej funkcji i zadań.
3. Wypracowanie zasad współpracy wszystkich podmiotów w społeczności lokalnej działających na rzecz rodziny.

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Diagnozowanie i monitoring warunków życia rodzin.
2. Budowanie zintegrowanego systemu chroniącego rodzinę przed utratą bezpieczeństwa socjalnego, w tym utworzenie instytucji odpowiedzialnej za przyjmowanie sygnałów o sytuacji kryzysowej rodzin.
3. Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia dla rodzin z niepełnosprawnymi członkami rodzin.

Zadania do celu operacyjnego 3:

1. Obejmowanie opieką socjalną rodzin żyjących w trudnych warunkach materialnych.
2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich dożywiania w szkole, wyposażenia w podręczniki i pomoce szkolne.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Miasta i Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu miejskiego.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 2.

POPRAWA SYTUACJI DZIECKA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

Cele operacyjne:

- 1. Wzbogacanie oferty edukacyjnej oraz wspieranie uczniów uzdolnionych.**
- 2. Wspieranie potrzeb edukacyjnych dzieci niepełnosprawnych.**
- 3. Wzmacnianie systemu gwarantującego prawidłowy przebieg procesu wychowania.**
- 4. Ochrona dzieci i młodzieży przed nieprzystosowaniem społecznym, marginalizacją i społecznym wykluczeniem.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Wspieranie inicjatyw służących wszechstronnemu rozwojowi dzieci i młodzieży.
2. Włączanie w proces dydaktyczny programów otwierających świadomość młodego pokolenia na możliwości indywidualnego rozwoju, twórczego działania oraz sprzyjających rozwijaniu umiejętności społecznych, przedsiębiorczości i planowania kariery.
3. Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, zasiłki, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczkach dydaktycznych).
5. Wypracowanie procedur monitoringu uczniów uzdolnionych, wspierania ich rozwoju, wyróżniania i nagradzania.

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Stworzenie systemu usług wspierających proces edukacji uczniów niepełnosprawnych.
2. Tworzenie warunków umożliwiających dostęp uczniów niepełnosprawnych do szkół ogólnodostępnych.

Zadania do celu operacyjnego 3:

1. Kontynuowanie i wzbogacanie istniejących programów profilaktycznych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży.

2. Wspieranie idei wolontariatu oraz innych form aktywności społecznej, sprzyjających rozwijaniu postaw charytatywnych i filantropijnych w stosunku do osób starszych i pokrzywdzonych przez los.

Zadania do celu operacyjnego 4:

1. Zwiększenie w szkołach dostępu do opieki pedagoga i psychologa.
2. Inicjowanie programów edukacyjno-wychowawczych przeciwdziałających patologiom społecznym dzieci i młodzieży, w tym uzależnieniom, nieprzystosowaniu, wykluczeniu.
3. Organizacja i rozwój świetlic szkolnych i środowiskowych, w tym parafialnych.
4. Tworzenie warunków do zwiększenia różnych form orientacji i poradnictwa zawodowego.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Miasta i Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu miejskiego.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 3.

PROMOCJA ZDROWIA ORAZ ROZWÓJ SPORTU I REKREACJI

Cele operacyjne:

- 1. Rozwijanie warunków służących aktywności ruchowej dzieci i młodzieży.**
- 2. Kompensacja deficytów zdrowotnych oraz wspieranie opieki zdrowotnej nad dzieckiem niepełnosprawnym.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Wspieranie cyklicznych badań sprawności młodego pokolenia.
2. Wykorzystywanie miejskiej bazy sportowej na cele rekreacyjne i aktywność ruchową dzieci i młodzieży.
3. Stworzenie warunków organizacyjnych i finansowych do optymalnego wykorzystania istniejących obiektów sportowych w placówkach oświatowych, również w godzinach popołudniowych, a dla młodzieży także w godzinach wieczornych.
4. Rozbudowa infrastruktury służącej czynnemu spędzaniu czasu wolnego (place zabaw, boiska sportowe, ścieżki rowerowe, basen kryty).

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Prowadzenie cyklicznych badań stanu zdrowia dzieci i młodzieży.
2. Inicjowanie edukacyjnych programów prozdrowotnych w szkołach (higiena nauki i pracy, prawidłowe żywienie, wady postawy, uzależnienia).
3. Tworzenie warunków do praktykowania zachowań prozdrowotnych.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Miasta i Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu miejskiego.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 4.

POPRAWA STANU BEZPIECZEŃSTWA RODZINY, DZIECI I MŁODZIEŻY

Cele operacyjne:

1. **Wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa i społecznej pewności dzieci i młodzieży.**
2. **Przeciwdziałanie uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży.**
3. **Ochrona dziecka przed wykorzystywaniem i molestowaniem.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Wdrażanie programów ilustrujących zagrożenia cywilizacyjne.
2. Włączanie w realizację programów profilaktyczno-edukacyjnych policjantów z wydziału prewencji oraz ruchu drogowego.

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Realizacja programów profilaktyczno-edukacyjnych na temat uzależnień adresowanych do dzieci i młodzieży.
2. Ustawiczne szkolenie nauczycieli związane z zagrożeniem uzależnieniami.
3. Wdrażanie programów edukacyjnych z zakresu uzależnień dla rodziców.

Zadania do celu operacyjnego 3:

1. Monitorowanie zjawiska krzywdzenia dzieci i młodzieży.
2. Inicjowanie programów przeciwdziałania przemocy rówieśniczej, wykorzystywania i molestowania dzieci w rodzinie i w środowisku.
3. Promocja instytucji udzielających pomocy, np. telefon zaufania, program „Niebieska linia”.
4. Współpraca wszystkich lokalnych instytucji zajmujących się przemocą.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Miasta i Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu miejskiego.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w programie będą realizowane w ramach przyjętych zadań w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.